

Het invoeren van
een tussenvoorziening

Stappen naar Passend onderwijs

“Als we ervan uitgaan dat Passend onderwijs niets meer of minder betekent dan goed onderwijs voor alle kinderen, dan kan een tussenvoorziening voorzien in een onderwijs(zorg)behoefte.”

Aan het woord is Simone Sarphatie, auteur van het recent verschenen boek ‘Stappen naar Passend onderwijs. Het invoeren van een tussenvoorziening’. Een tussenvoorziening is een mogelijke uitwerking van Passend onderwijs, bijvoorbeeld als een speciale groep in de school. Zo’n groep kan een optimale onderwijsplek voor een kind zijn. Het ontwikkelen van een tussenvoorziening is een uitdaging en tegelijk een complex proces met valkuilen en risico’s. In haar boek analyseert Simone Sarphatie de mogelijke problemen en vormt ze om tot kritische succesfactoren.

Wat zijn tussenvoorzieningen en welke rol kunnen ze spelen in de ontwikkeling van Passend onderwijs?

“Tussenvoorzieningen zijn mogelijke organisatievormen waarin Passend onderwijs gegeven kan worden. Deze organisatievormen kunnen verschillen van vorm en inhoud. De vorm kan variëren van een aparte groep binnen een reguliere school voor kinderen die een speciaal onderwijsaanbod krijgen, tot aan een voorziening waar een aantal uren per dag een speciaal onderwijsaanbod wordt verzorgd aan een groep kinderen die daarna weer terugkeren naar de eigen stamgroep. De samenstelling of doelgroep van een tussenvoorziening kan ook variëren. Bijvoorbeeld een groep kinderen met een specifieke handicap, bijvoorbeeld ESM (Ernstige Spraak- en taal Moeilijkheden), of ZML (Zeer Moeilijk Lerenden). Maar het kan ook zo zijn dat er een speciaal onderwijsaanbod wordt gerealiseerd voor een groep kinderen met verschillende soorten beschikkingen en indicaties. Dit zijn slechts een paar voorbeelden. Mogelijk zijn er nog meer organisatievormen denkbaar die nog bedacht gaan worden.”

Veilig voor de leerling

Simone geeft aan dat de kwaliteit van de tussenvoorziening afhangt van een aantal factoren die richting geven aan de organisatievorm waarvoor de school kiest. “Voorop staat de beschikbare deskundigheid binnen het schoolteam en in de regio, de schoolpopulatie en –buurt. En natuurlijk de beschikbare mensen en middelen. Als we ervan uitgaan dat Passend onderwijs niets meer of minder betekent dan goed onderwijs voor alle kinderen, dan kan een tussenvoorziening voorzien in een onderwijs(zorg)behoefte. Het is heel lang zo geweest dat als een kind eenmaal in het speciaal (basis) onderwijs zat, er geen weg meer terug was naar het reguliere onderwijssysteem. Ik heb gezien dat kinderen met een

indicatie voor speciaal onderwijs dat speciale aanbod konden krijgen in tussenvoorzieningen in een reguliere omgeving. Na een tijdje konden zij steeds meer lesonderdelen gaan volgen in reguliere groepen, waarna zij uiteindelijk helemaal in- of terugstroomden in de reguliere school. Omdat de speciale groep gevestigd was binnen de reguliere school verliep deze overgang heel ‘veilig’ voor de leerling. Hier zie ik dus een heel belangrijke rol voor tussenvoorzieningen in het kader van Passend onderwijs. Ik zeg hiermee expliciet niet dat dit de beste oplossing is voor alle kinderen, maar daarom heet het ook een tussenvoorziening.”

Deskundig schoolteam

Een ander aspect van tussenvoorzieningen ziet Simone in het kader van de deskundigheidbevordering van het schoolteam. “Als een school kiest voor een tussenvoorziening, wordt dus gekozen voor het bieden van een specialistische onderwijsvorm. Om deze te kunnen realiseren worden kennis en vaardigheden uitgebreid. Dit kan zijn door het aanboren van kwaliteit die al aanwezig is in een schoolteam, maar ook door scholing of door samenwerking met het speciaal onderwijs (of ambulante begeleiders...). Een van de kansen van de ontwikkelingen rond Passend onderwijs is dat de scholen, denk ik, meer toepasbare kennis en vaardigheden zullen gaan ontwikkelen om echt af te stemmen op wat alle kinderen nodig hebben. De tussenvoorziening kan hierbij een belangrijke impuls afgeven binnen de school.”

Er wordt gewerkt aan wetgeving Passend Onderwijs waarbij het volle gewicht op het regulier onderwijs komt te liggen.

Een goede zaak?

Als ik uitga van Passend onderwijs als goed onderwijs voor alle kinderen, dan maakt het niet uit op welke plek dat kind

het onderwijs krijgt, zolang het maar goed aansluit op zijn mogelijkheden. Wat handig is van het wettelijk gewicht bij een van de onderwijsverzorgende partijen is, dat er een partij verantwoordelijk wordt gemaakt. Ik hoop echter niet dat dat tot gevolg heeft dat hierdoor een machtskwestie ontstaat. Het speciaal

Simone Sarphatie werkte als orthopedagoog en logopedist met kinderen met communicatieve handicaps.

Bij een handicapcluster overstijgend expertisecentrum begeleidde zij scholen in het vormgeven van onderwijs aan kinderen met een handicap. Zij begeleidde bij attitudeverandering, bij het leren kijken naar mogelijkheden in termen van oplossingen. Als algemeen beleidsmedewerker is Simone verbonden geweest aan het openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs van Amsterdam. Naast haar reguliere werkzaamheden heeft zij in Nederland en Portugal lezingen en colleges gegeven over de begeleidingsmogelijkheden van kinderen met ernstige spraaktaalmoeilijkheden.

Het feit dat je op een bepaalde manier iets extra's nodig hebt als leerling, betekent niet dat je niet ook heel veel leert in de eigen sociale leefomgeving

onderwijs heeft het regulier onderwijs namelijk heel veel te bieden. “

Schoolprofielen en de ontwikkeling van specifieke deskundigheid per school, maken die tussenvoorzieningen niet overbodig?

“Het zou zo maar eens kunnen zijn dat de deskundigheidsontwikkeling specifiek en specialistischer wordt ontwikkeld op scholen die een tussenvoorziening opzetten. Het zou vreemd zijn als een school kiest voor een tussenvoorziening die niet in het verlengde ligt van het schoolprofiel. De school focust met het opzetten van een tussenvoorziening als het ware op specifieke deskundigheid die nodig is om een Passend onderwijsaanbod te realiseren voor een bepaalde doelgroep. Niet alleen met focus op heel handicap specifieke deskundigheid, maar ook op attitude-aspecten in het kijken naar mogelijkheden en ontwikkelen van talenten. Dus op het loslaten van de focus op wat kinderen-met-een-handicap allemaal niet kunnen.” Dat daarbij, door het ontwikkelen van specifieke deskundigheden per school opnieuw eilandjes van speciaal onderwijs kunnen ontstaan, ziet Simone als een mogelijk gevaar. “De focus zou eigenlijk voortdurend moeten liggen op het geven van goed onderwijs, ongeacht de schoolpopulatie. Het is een goede zaak om kinderen die het aankunnen, de mogelijkheid te bieden tot thuisnabije, meer gespecialiseerde onderwijsplekken, zonder dat het kind de taxibus in moet om naar een regionale school voor speciaal onderwijs te gaan. Een positief effect van de thuisnabije tussenvoorziening is namelijk ook dat het kind naar de eigen buurtschool kan met eventuele broers en zussen. Het feit dat je op een bepaalde manier iets extra's nodig hebt als leerling, betekent niet dat je niet ook heel veel leert in de eigen sociale leefomgeving.”

Voorwaarde: professionalisering

Simone acht professionalisering van leraren absoluut nodig om Passend onderwijs gestalte te kunnen geven. Professionalisering op verschillende gebieden, de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en die van de attitude. “Maar het zijn niet alleen de leraren die hiermee aan de slag moeten. Dat is te kort door de bocht. Aan goed, dus Passend, onderwijs werken natuurlijk veel meer mensen mee dan alleen de leerkrachten. Dus ook onderwijsassistenten, leraar ondersteuners, interne begeleiders, ambulante begeleiders, remedial teachers en schoolleiders zullen moeten professionaliseren.”

En de rol zijn van samenwerkingsverbanden in het creëren van tussenvoorzieningen?

“Ik denk dat samenwerkingsverbanden een belangrijke rol

zouden kunnen hebben bij het houden van overzicht over de schoolprofielen en wat de scholen daar vervolgens mee doen. Als scholen kansen zien voor het opzetten van tussenvoorzieningen, dan denk ik dat de samenwerkingsverbanden daar de regie in hebben, ‘de tel’ bijhouden en ook samenwerken. Ik heb meegemaakt dat er twee scholen van verschillende signatuur in dezelfde wijk allebei opteerden voor tussenvoorzieningen voor eenzelfde doelgroep van zeer moeilijk lerende kinderen. Dat was natuurlijk helemaal niet logisch en niet haalbaar, dus het stimuleren van de samenwerking tussen besturen en scholen zou misschien wel door de samenwerkingsverbanden opgepakt kunnen worden. Op dit moment is nog veel onduidelijk over wat er gaat gebeuren met de samenwerkingsverbanden. Een heel belangrijk onderdeel rondom uitkomsten van dit discussiepunt voor Passend onderwijs, is de manier waarop het speciaal onderwijs aanhaakt/niet aanhaakt/mag aanhaken/moet aanhaken bij de nieuwe samenwerkingsverbanden. Het speciaal onderwijs zie ik namelijk als een belangrijke leverancier van expertise ten behoeve van tussenvoorzieningen.”

Samenwerking moet

“Een aanvulling die ik graag wil geven in relatie tot de tussenvoorziening in het kader van Passend onderwijs, is het aspect van samenwerking. Een van de goede dingen van de veranderende wetgeving vind ik, dat meer samengewerkt moet gaan worden. Ook samenwerking tussen ketenpartners in het kader van Passend onderwijs dus. Een vloeiende samenwerking tussen voorschoolse voorzieningen en een tussenvoorziening kan een preventieve werking hebben, met al op heel jonge leeftijd passend onderwijs/opvang. Ik heb voorbeelden gezien dat met een goede samenwerking met peutercommunicatiegroepen een snelle doorstroom van kinderen naar tussenvoorzieningen was te realiseren. Op die manier verloren de kinderen geen kostbare ontwikkeltijd en onderwijsspeeltijd. Ouders hoefden geen zoektochten te ondernemen, want de lijnen waren kort en duidelijk. Naast deze jonge doelgroep kan ik me voorstellen dat ook voor oudere kinderen kansen in de doorgaande lijn naar het voortgezet en beroepsonderwijs gecreëerd worden door goed samenwerkende ketenpartners in zorg en onderwijs. Ook in geval van tussenvoorzieningen.”

“Stappen naar passend onderwijs -
Het invoeren van een tussenvoorziening”
Simone Sarphatie
ISBN 978-90-815420-2-9

